

Araştırma Makalesi/Research Article
DOI: 10.53711/balkanistik.1590073
Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi, 2024; 6(2): 165-185
Journal of Balkanistic Language and Literature, 2024; 6(2): 165-185

TÜRKÇE VERİNTİLER SÖZLÜĞÜ'NE GÖRE YUNANCADAKİ TÜRKÇE AKRABALIK ADLARI

Özlem ÖZMEN GÜMÜŞ*

ÖZ: Eski zamanlardan beri tarih sahnesinde olan Türkler, coğrafi olarak çok geniş bir bölgede yaşamışlardır. Zaman ve mekândaki bu genişlik ve derinlikten dolayı Türkler pek çok kavim ile komşu olup ilişki kurmuşlardır. Bu ilişkinin doğal sonucu olarak diller ve kültürler arasında karşılıklı bir alışveriş ortaya çıkmıştır. Dil ve kültür öğelerinin hem alınması hem de verilmesi mümkündür. Köklü bir yazı dili geleneği olan Türkçe, tarihi süreç içerisinde başka dilleri de etkilemiş ve bu etki günümüze kadar devam etmiştir. Türkçenin ilişkide olduğu dillerden biri de Yunancadır. Özellikle Balkanlarda yüzyıllar boyu süren Osmanlı hâkimiyetinden dolayı, Türkçe ve Yunanca arasında sadece “Sözlük Alıntıları” değil, “Gramerlik Alıntılar” da olmuştur.

Çalışmada Prof. Dr. Günay Karaağaç tarafından 2008 yılında hazırlanan *Türkçe Verintiler Sözlüğü* temel alınmıştır. Karaağaç'ın eserinde Türkçe kökenli verintilerin yanında, kökenleri yabancı olsa da Türkçe kanalıyla komşu dillere giren kelimeler de yer almaktadır. Çince, Farsça, Urduca, Arapça, Rusça, Ukraynaca, Ermenice, Macarca, Fince, Romence, Bulgarca, Sırp-Hırvatça, Lehçe, Çekçe, İtalyanca, Arnavutça, Makedonca, Yunanca gibi Türkçeye komşu dillerdeki verintiler de bu eserde ele alınmıştır. Sözlüğün girişinde verilen bilgiye göre Yunancadaki Türkçe unsurların sayısı K. Kukkidis'e göre 3000, P. Georgidas'a göre 1968'dir. Bu zengin söz varlığını sınırlandırarak incelemek için

* Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: ozmen@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8236-7786

OPEN ACCESS

© Copyright 2024 Özmen Gümüş

Cite As/Atf: Özmen Gümüş, Ö. (2024). Türkçe Verintiler Sözlüğü'ne göre Yunancadaki Türkçe akrabalık adları. *Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6(2), 165-185.

Geliş Tarihi (Received): 23.11.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 06.12.2024

çalışmada, *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nde yer alan Yunancadaki Türkçe akrabalık adları incelenmiştir. Doküman tarama yöntemi ile elde edilen veriler incelenmiş olup araştırmanın sonunda pek çok Türkçe akrabalık adının Yunancada kullanıldığı görülmüştür. Akrabalık adlarından bazılarının sadece "Sözlük Alıntıları" olarak değil "Gramerlik Alıntılar" (Yapım ve Çekim Ekleri) ile de kullanıldığı görülmüştür. Yapılacak benzer çalışmalarda ortaya konacak farklı dil verileri ile Türkçenin diğer komşuları ile hangi alanlarda daha çok dil alışverişi olduğu ortaya konacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akrabalık Adları, Türkçe Verintiler Sözlüğü, Türkçe, Yunanca.

TURKISH KINSHIP TERMS IN GREEK ACCORDING TO THE TURKISH LENDINGS DICTIONARY

ABSTRACT: Turks, who have been on the stage of history since ancient times, have lived in a very wide geographical area. Due to this breadth and depth in time and space, Turks have been neighbors and established relations with many tribes. As a natural result of this relationship, a mutual exchange between languages and cultures has emerged. It is possible to both receive and give elements of language and culture. Turkish, which has a long tradition of written language, has influenced other languages in the historical process and this influence has continued until today. Greek is one of the languages that Turkish is in contact with. Especially due to the centuries-long Ottoman rule in the Balkans, there have been not only "dictionary quotations" but also "grammatical quotations" between Turkish and Greek.

166

This study is based on the *Turkish Lendings Dictionary* prepared by Prof. Dr. Günay Karaağaç in 2008. In Karaağaç's work, in addition to the vernaculars of Turkish origin, there are also words that are foreign in origin but entered in neighboring languages through Turkish. The dictionaries of these neighboring languages such as Arabic, Albanian, Bulgarian, Czech, Chinese, Armenian, Persian, Finnish, Italian, Polish, Hungarian, Macedonian, Romanian, Russian, Serbo-Croatian, Ukrainian, Urdu and Greek are covered in this work. According to the information given in the introduction of the dictionary, the number of Turkish elements in Greek is 3000 according to K. Kukkidis and 1968 according to P. Georgidas. In order to examine this rich vocabulary by limiting it, this study examines the Turkish kinship terms in Greek in the *Turkish Lendings Dictionary*. The data obtained through the document scanning method were analyzed and at the end of the research, it was seen that many Turkish kinship terms were used in Greek. Some of the kinship terms were found to be used not only as "Dictionary Quotations" but also as "Grammatical Quotations" (derivational and inflectional suffixes). In similar studies, it will be useful to reveal in which areas Turkish has more linguistic exchanges with its other neighbors with different linguistic data to be put forward.

Keywords: Kinship Terms, Turkish Lendings Dictionary, Turkish, Greek.

Giriş

Eski zamanlardan beri tarih sahnesinde olan Türkler, coğrafi olarak çok geniş bir bölgede yaşamışlardır. Zaman ve mekândaki bu genişlik ve derinlikten dolayı

Türkler pek çok kavim ile komşu olup ilişki kurmuşlardır. Bu ilişkinin doğal sonucu olarak diller ve kültürler arasında karşılıklı bir alışveriş ortaya çıkmıştır. Farklı bilgilenme yollarından geçen kişi ve topluluklar, akraba veya komşu kavimlerden çeşitli şeyler öğrenmekte ve bu öğrendiklerinin isimlerini kendi diline taşımaktadır. Kişi veya toplumun, başka kişi ya da toplumdaki kendi diline aldığı sözler “Alıntı” veya “Alıntı Söz” olarak adlandırılmaktadır (Karaağaç, 2013a, s. 99). Karaağaç’a göre “Bir dilin söz varlığı, yani sözlük öğeleri, başlıca iki kaynağa dayanmaktadır. Birincisi, mevcut öğeleri ses ve anlamca değiştirme, ikincisi ise, başka dillerden alma”dır (Karaağaç, 2013b, s. 30). Bir dilin sadece söz varlığının incelenmesiyle, o dili konuşan topluluğun yaşayışı, o toplumdaki kültür hareketleri ve diğer topluluklarla ilişkileri konusunda bilgi edinmek mümkündür. Çeşitli dillere ait, elimizde bulunan yazılı ürünlerin en eskilerinde de başka dilden alınma öğelerin varlığı görülmektedir. Değişik dil ailelerinden diller arasında bile bu dilleri konuşan toplulukların birbiriyle olan çeşitli ilişkilerinin sonucunda birçok ögenin alınıp verildiği görülmektedir. Ünlü Fransız dil düşünürü Albert Dauzat’ya göre alınma sözcükler çözümlenebilirse bir dilin tarihi aydınlatılabilir (Aksan, 1998, s. 137-139, 25).

Dil ve kültür öğelerinin hem alınması hem de verilmesi mümkündür. Köklü bir yazı dili geleneği olan Türkçe, tarihî süreç içerisinde başka dilleri de etkilemiş ve bu etki günümüze kadar devam etmiştir. Türkçe Sözlük’te “Bir dilden başka dile verilen söz” olarak tanımlanan “Verinti” teriminin Prof. Dr. Günay Karaağaç tarafından hazırlanan *Türkçe Verintiler Sözlüğü* adlı eserde kullanıldığını görmekteyiz (Güncel Türkçe Sözlük, 2024). Karaağaç’a göre “Bir dil, sözlük ve dil bilgisinden oluşur. Bir bakıma, sözlük, dil topluluğunun dünü; dil bilgisi ise, bugün ve yarındır.” (Karaağaç, 2013b, s. 17). Bu nedenle dil topluluğunun dününü öğrenmek için sözlükler temel kaynaklardır.

Çalışmada, Prof. Dr. Günay Karaağaç tarafından 2008 yılında hazırlanan ve Türkçenin hemen hemen bütün dünya dillerine verdiği sözlerin incelendiği kapsamlı eser olan *Türkçe Verintiler Sözlüğü* temel alınmıştır.¹ Karaağaç’ın eserinde, Türkçe

¹ *Türkçe Verintiler Sözlüğü*, farklı bakış açılarını barındıran çalışmalarda da kullanılmıştır: Fatma Sibel Bayraktar ve Aydanur Dağdeviren. (2015). Türkçeden Bulgarcaya geçen sözcüklerdeki anlam değişimleri üzerine bir deneme, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), 1-18 (Bayraktar ve Dağdeviren, 2015).

kökenli verintilerin yanında, kökenleri yabancı olsa da Türkçe kanalıyla komşu dillere giren kelimeler de yer almaktadır. Arapça, Arnavutça, Bulgarca, Çekçe, Çince, Ermenice, Farsça, Fince, İtalyanca, Lehçe, Macarca, Makedonca, Romence, Rusça, Sırp-Hırvatça, Ukraynaca, Urduca, Yunanca, gibi Türkçenin komşu dillerdeki verintileri bu eserde ele alınmıştır. Sözlükte geçen Türkçenin ilişkide olduğu dillerden biri de Yunancadır. Özellikle Balkanlarda yüzyıllar boyu süren Osmanlı hâkimiyetinden² dolayı ve Türkçe ve Yunanca arasında sadece “Sözlük Alıntıları” değil, “Gramerlik Alıntılar” da olmuştur. Sözlüğün girişinde verilen bilgiye göre Yunancadaki Türkçe unsurların sayısı K. Kukkidis’e göre 3000, P. Georgidas’a göre 1968’dir (Karaağaç, 2008, s. LXIV).

Bu zengin söz varlığını sınırlandırarak incelemek adına çalışmada, *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’nde yer alan Yunancadaki Türkçe akrabalık adları incelenmektedir. Çalışmada kullanılan veriler adı geçen sözlükten doküman tarama yöntemi ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler tasnif edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Türkçedeki akrabalık adları hakkında çeşitli çalışmalar yapılırsa da Yunancada verinti olarak bulunan akrabalık adları hakkında bir çalışma tespit edilmemiştir. Aynı şekilde *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’ndeki söz varlığını akrabalık adları ve Yunancadaki akrabalık adları özelinde ele alan bir çalışma bulunmadığından çalışmada bu konu ele alınmıştır.

Akrabalık Adları (Kinship Terms, Family Terms)

Diller arasındaki alıntılar söz konusu olduğunda, ilk akla gelen alıntı türü olan “Sözlük Alıntıları”, aynı zamanda alıntıların en kolay izlenilebilenidir. (Karaağaç, 2013b, s. 117) Karaağaç, sözlüklerde yer alan bilgilerin adlarını, sözlükteki anlam türlerine ve söz dizimindeki işlevlerine göre sınıflandırmaktadır. Akrabalık adlarına,

Serpil Soydan ve İlker Battal. (2019). Türkçe Verintiler Sözlüğü’nde baklagiller, kuru yemişler, baharatlar ve diğer bitki isimleri, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 9 (2), 321-340 (Soydan ve Battal, 2019).

² Aksan’a göre, dillerin etkileşmelerinde söz konusu olan üç kavram vardır: “Yan Katman Etkisi” (Komşuluk ve bir arada yaşama gibi nedenlerle diller arasındaki etkileşmelerdir. Azınlık dillerinin, göçmen dillerinin ortak dili etkilemesi gibi), “Alt Katman Etkisi” (Bir ülkede konuşulan dilin, o ülkeyi fethedenlerin dilini etkilemesidir.), “Üst Katman Etkisi” (Bir ülkeyi egemenliği altına alanların kullandığı dilin, o ülkede konuşulan dili etkilemesidir. Bu duruma en güzel örnek Osmanlı egemenliği altındaki Balkan dillerinde Türkçenin, bugün de yaşayan izleridir (Aksan, 1998, s. 29). Karaağaç’a göre alt katman dili, üst katman diline ancak bilgi alıntıları verebilmektedir. Oysa üst katman dili, alt katman diline hem bilgi alıntıları hem de özentil alıntıları sokabilmektedir (Karaağaç, 2013a, s. 107).

sözlükteki anlam türlerine göre “İnsan ve İlişkileri” başlığı altında yer verilmiştir (Karaağaç, 2013b, s. 75).

Bir toplumda aynı soydan geldiği kabul edilen veya birbirini soyca bağlı gören insanlar arasındaki akrabalık ilişkilerini gösteren adlandırmaların tümü akrabalık adlarını oluştururlar. Akrabalık adları, sözlüklerin kullanım sıklığı çok yüksek birimleridir... Başta işaret zamirleri olmak üzere bütün zamirler, dillerin kullanım sıklığı en yüksek birimleri olarak, bütün dillerde dağınık ve düzensiz bir görüntü taşırlar; zamir çekimi, bütün dillerde düzensizdir. Dillerin zamirlerden sonra kullanım sıklığı en yüksek sözlerini akrabalık adları oluşturur... Anlamları yanında ünlem olarak da kullanılıyor olmaları, akrabalık adlarını, sözlüklerin kullanım sıklığı yüksek öğeleri hâline getirir. Bu yüzden, akrabalık adları, hem ses hem de anlamca büyük çeşitliliğe sahip olurlar (Karaağaç, 2013a, s. 81).

Tuncer Gülensoy, Altay dillerindeki akrabalık adları üzerine yazdığı makalesinde, Türkçe ve Türkçenin de içinde bulunduğu Altay grubu dillerinden Moğolca, Mançuca ve Korecenin akrabalık adları bakımından çok zengin olduğunu vurgulamaktadır (Gülensoy, 1974, s. 283). Aksan, zengin bir söz varlığına sahip olan Türkçede, renklerin adında, akrabalık kavramlarında, doğayla ilgili, somut kavramlardaki zenginliğin soyut kavramlarda da kendini belli ettiğini belirtmektedir (Aksan, 1998, s. 43). Türk toplumundaki akrabalık adlarının diğer dillerin aksine oldukça zengin olduğu görülmektedir. Bu durumu, Türklerdeki aile kurumunun ve akrabalık ilişkilerinin çok sağlam bir yapıya dayanmasının bir sonucu olarak yorumlamak mümkündür (Çakmak, 2011, s. 178). Akrabalık bağlarının Türklerdeki durumunu, insan ilişkilerine verilen önemi Türkçenin söz varlığından izlemek mümkündür. Başka dillerin aksine, Türkçede birçok akrabalık ilişkisi (Elti, baldız, bacanak, görünce ve benzeri [vb.]) ayrı kavramlar halinde ifade edilmiştir (Aksan, 1998, s. 66). Örneğin, İngilizcede *uncle* sözü “dayı, amca, enişte”; *aunt* sözü ise “hala, teyze, yenge” anlamlarında kullanılmaktadır. İngilizcede birden çok akrabalık adı tek kelime ile karşılanırken bunun aksine Türkçede her bir akrabalık adı için ayrı ayrı sözlerin olması Türkçedeki akrabalık adlarının zenginliğini göstermektedir (Çakmak, 2011, s. 178).

Akrabalık Adlarının Sınıflandırılması

Türkçede akrabalık adlarını konu alan çalışmalarda akrabalık adlarının çeşitli başlıklar altında incelendiği görülmektedir.

Tuncer Gülensoy, Altay Dillerindeki akrabalık adlarını incelediği çalışmasında akrabalığı şu başlıklar altında ele almıştır: *Aile İçi Yakınlık, Anne Tarafından Akrabalık, Baba Tarafından Akrabalık (Kan Yakınlığı Olan Akrabalık), Dede veya Anneanne/Babaanneye Göre Akrabalık, Evlilikle Olan Akrabalık* (Gülensoy, 1974, s. 287-288).

Yong-Song Li, “Türk Dillerinde Akrabalık Adları” adlı çalışmasında akrabalık anlamındaki terimleri, *Kan Yoluyla Akrabalık Bildiren Terimler, Evlilik Yoluyla Akrabalık Bildiren Terimler ve Üveylik Bildiren Terimler* olmak üzere üç ana başlık altında incelemektedir (Tülücü, 2010, s. 62)

Selim Emiroğlu, “Türkçe Sözlükteki Akrabalık Adlarının Tasnifi” makalesinde Türkçe Sözlükteki akrabalık adlarını, *Öz-Üvey Olma Durumuna Göre, Eş Anlamlılık Bakımından, Cinsiyete Göre, Yaşa Göre (Büyüklik-Küçüklük), Akrabaların Birbirine Yakınlık Derecelerine Göre (Kan Hısımlığı, Kayın Hısımlığı)* vb. birçok başlık altında ele almış ve incelemiştir (Emiroğlu, 2012, s. 1695).

Akrabalık adları üzerine bir başka çalışma ise Muharrem Özden’in “Trakya Ağızlarında Bulunan Akrabalık Adları Üzerine Bir Tasnif Çalışması” başlıklı makalesidir. Özden’in bu çalışmasında, *Kan Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözcükler, Evlilik Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözcükler, Akrabalıkla İlgili Diğer Sözcükler (Akraba, evli/bekar/dul, öz/üvey, evlenmek, ihtiyar-geç (Kadın-erkek), Akrabalıkla İlgili Adlandırmaların Morfolojik Yapısı (Tek kelimededen oluşanlar (Eksiz, ekli), Birden Fazla Kelime ile Yapılan Adlandırmalar (Sıfat tamlaması kuruluşundaki adlandırmalar, isim tamlaması kuruluşundaki adlandırmalar) başlıkları altında akrabalık adları tasnif edilmiştir (Özden, 2017, s. 263-278).*

Türkçe Verintiler Sözlüğü’ne Göre Yunancadaki Türkçe Akrabalık Adları

Özkan Öztekten, “Günay Kararağaç’ın Türkçe Verintiler Sözlüğü Hakkında” başlıklı bildirisinde *Türkçe Verintiler Sözlüğü’nün* 7.712 madde başından oluştuğunu, bunların 4.886’sının doğrudan Türkçe olan sözcükler olduğu, geriye kalan 2.826 madde başının ise Türkçede alıntı olan Doğulu ya da Batılı sözcüklerden oluştuğu bilgisini vermektedir. Dil bilimine göre diller arası ilişkilerde “Köken Dil” ve “Aracı Dil” olmak üzere iki farklı bilgi olduğunu aktaran Öztekten, *Türkçe Verintiler Sözlüğü’ndeki* bu rakamlara göre Türkçe; sözlüğün % 63,3’ünde “Köken

Dil”, % 36,7’inde ise “Aracı Dil” pozisyonundadır. Öztekten’in verdiği bilgiye göre Yunanca³ 2.644 söz *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’nde bulunmakta olup Türkçe, bu sözlerin %60’ında “Köken Dil”, %40’ında “Aracı Dil” konumundadır (Öztekten, 2022, s. 111-112).

Türkçe Verintiler Sözlüğü’nde yer alan Yunancadaki bu 2.644 söz içerisinde bu çalışmanın da temelini oluşturan akrabalık adları da bulunmaktadır. Dilin kullanım sıklığı en yüksek sözlerinden olan akrabalık adlarının bir kısmının Yunancada Türkçe verinti olarak yer aldığı görülmektedir.

Akrabalık adları ile ilgili daha önce yapılan çalışmalardaki tasnifleri de göz önünde bulundurarak çalışmada, *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’nde yer alan Yunancadaki akrabalık adları şu şekilde tasnif edilmiştir⁴:

1. Kan Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözcükler

Akraba sözcüğü Türkçe Sözlük’te “Kan bağıyla birbirine bağlı olan kimse” olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2024). Dolayısıyla akrabalığın ilk koşulu kan bağıdır. Türkçede kan bağıyla akrabalığı anlatan pek çok söz bulunmaktadır. Bu sözlerin bir kısmı Yunancanın söz varlığında Türkçe verintiler olarak yer almıştır. Buna göre çalışmanın temel kaynağı olan *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’nde “Kan Yoluyla Akrabalık Bildiren” şu sözcükler tespit edilmiştir:

“**Abla:** 1. Bir kimsenin kendinden büyük olan kız kardeşi. 2. Büyük kız kardeş gibi saygı ve sevgi gösterilen kız veya kadın. 3. Genelev veya randevuevi işletmecisi kadın, çaça, mama (Türkçe Sözlük [TS])⁵. Karşılaştırınız [krş.]⁶ bula, aga 2, apa 2, ebe 2, aga bala vb.

³ Özkan Öztekten, “Yunanca/Rumca” adlandırmasını birlikte kullanmıştır (Öztekten, 2022, s. 112).

⁴ Çalışmada tasnifi yapılan akrabalık adları, Günay Karaağaç’ın *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’nden alınmıştır. Bu nedenle ilgili maddeler tırnak içinde yazılmıştır.

⁵ Türkçe Sözlük (2005). Türk Dil Kurumu Yayınları (Akt., Karaağaç, 2008).

⁶ Karşılaştırınız. “Bu kısaltma, madde başlarının daha iyi anlaşılması veya sözün Türkçe olup olmadığının daha iyi algılanabilmesi için, söz ailesinin diğer üyelerine göndermelerin yapıldığı yerlerde kullanılmıştır ve tamamen kendi görüşlerimizi yansıtmakta ve hazırlamakta olduğumuz “Türkçe Kökler Sözlüğü” adlı çalışmamızdan izler taşımaktadır. Bazı meslektaşlarımızın psikolojik, bazılarının sosyolojik ve bazılarının da politik yaklaşımlarla birçok Türkçe sözcüğü, başka dillere ait sözcükler olarak değerlendirilmesini görünce, söz yuvalarına veya başka bir deyişle, kök-dal biçimleri ve türevlerine işaret eden bu ipuçlarını birer kılavuz olarak vermek zorunda kaldık. Bu tanıklar, Türkçenin bütün lehçe sözlüklerinde ve Moğolca sözlüklerde yer almaktadır” (Karaağaç, 2008, s. LXX).

Yunanca (Yun.) ablá, abúla, búla “büyük kız kardeş, abla; hala” (Miklosich [Mik]⁷, 1890, s. 32; Kukkidis [Kuk]⁸, 1960, s. 18; Kakuk [Kak]⁹, 1973, s. 81; A Magyar nyelv történeti-etimológiái szótara [MTESz]¹⁰, 1967, s. 1, 387; Georgiadis [Geor]¹¹, 1974, s. 151).”

“**Ağa:** 1. Kırlık kesimde geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen san. 3. Büyük kardeş, ağabey. 4. Okur yazar olmayan yaşlıca kişilerin adlarıyla birlikte kullanılan san. 5. Osmanlı imparatorluğunda bazı kuruluşların başında bulunanlara verilen resmî san (TS). *krş.* aga 1, apa 1, ebe 1, kañ, kagan, kam, sam, samta-, şaman, kaka vb.

Yun. agás “ağa, toprak sahibi”; agalık, ağallıkkın “ağalık; zenginlik”; bas ağas “birinci ağa, baş ağa” (Mik, s. 6; Alper [Alp]¹², 1938, s. 3; Kuk, s. 80; Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen [TMEN]¹³, 1963-1975, s. 22; Kak, s. 29; Geor, s. 209; Giagkoullis [Gia]¹⁴, 1994, s. 10).”

“**Ana:** 1. Çocuğu olan kadın, anne. 2. Yavrusu olan dişi hayvan. 3. Dince aziz tanınan bazı kadınlara verilen saygı unvanı. 4. Yaşlı kadınlara saygılı bir seslenme sözü olarak kullanılır. 5. Velinimet. 6. Alacağın veya borcun, faizin dışında olan bölümü. 7. Temel, asıl, esas. 8. Çizgilerden herhangi birini anlatan kelimeye sıfat olarak geldiğinde, o çizginin, belirli bir kural altında hareket ederek bir yüzey oluşturmaya yaradığını anlatır (TS). *krş.* ebe, eme, ög, apa 2, aga 2 vb.

⁷ Miklosich, F. (1890). *I. Die Türkischen Elemente in den südost- und osteuropaischen sprachen (Griechisch, Albanisch, Rumunisch, Bulgarisch, Serbisch, Kleinrussisch, Grossrussisch Polnisch)*, Viyana (Akt., Karaağaç, 2008).

⁸ Kukkidis, K. (1960). *Leksilogion Ellinikon Lekseon Paragomenon ek tis Tourkikis* (Akt., Karaağaç, 2008).

⁹ Kakuk, S. (1973). *Rescherches sur l'histoire de la langue Osmanlie des XVII sciecles, Les elements osmanlis de la langue hongroise, BOH XIX*, Budapest (Akt., Karaağaç, 2008).

¹⁰ *A Magyar nyelv történeti-etimológiái szótara I-IV (1967-1076)*. B. Loránd, K. Lajos, P.László (Yay.), Budapest (Akt., Karaağaç, 2008).

¹¹ Georgiadis, P. (1974). *Die lautlichen Veraderungen der tiirkischen Lehnwörter im Griechischen*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Maximillian-Universität zu München (Akt., Karaağaç, 2008).

¹² Alper, H. S. (1938) *Alper's vocabulary*, Larnaca (Akt., Karaağaç, 2008).

¹³ Doerfer, G. (1963-1975). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen I-IV*, Wiesbaden. (Akt., Karaağaç, 2008).

¹⁴ Giagkoullis, K. (1994). *Leksiko Etimologiko kai ermnieütiko tis kupriakis dialektoi*. Strovolos (Akt., Karaağaç, 2008).

Yun. ayná, anyá, nené “anne”; anadan, anantán babantán “eskiden, çok eskiden, senelerden beri” (Kuk, s. 18, 71; Geor, s. 143; Ahladi [Ahl]¹⁵, 1998, s. 61).”

“**Çocuk:** 1. Küçük yaştaki oğlan veya kız. 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat. 3. Bebeklik çağı ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan. 4. Genç erkek. 5. Büyüklere yakışmayacak biçimde düşüncesizce davranan kimse. 6. Büyükler arasında daha az, yaşlı olan kişi. 7. Belli bir işte yeteri kadar tecrübesi ve yeteneği olmayan kimse (TS)

Yun. çocuk “küçük çocuk” (Gia, s. 170).”

“**Dadı:** Çocuk bakımı ile görevlendirilmiş kadın (TS)

Yun. dada “süt anne; büyük anne” (Mik, s. 44; Kuk, s. 74).”

“**Dayı:** 1. Annenin erkek kardeşi. 2. Bir kimsenin kayıncısı olan, sözü geçer kimse. 3. Yaşlı erkeklere seslenme sözü olarak kullanılır. 4. Osman devleti döneminde Tunus, Cezayir ve Trablus'ta seçimle başa getirilen yönetici. 5. Cesur, yiğit (TS).

Yun. daís, taís “dayı, kabadayı, kavgacı”; dailiki, dailikia “kabadayılık” (Kuk, s. 73; Ahl, s. 66; Gia, s. 157).”

“**Dede:** 1. Babanın veya ananın babası, büyük baba, büyük peder. 2. Büyük babadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri. 3. Mevlevi tarikatında çile doldurmuş olan dervişlere verilen unvan. 4. Çok yaşlı kimselere bir seslenme sözü (TS).

Yun. tété “nene” (Gia, s. 154).”

“**Evlat:** 1. Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk. 2. Soy, döl. 3. Yaşlı kimselerin çocukları yaşındakilere kullandıkları bir seslenme (TS).

Yun. evlátı, evlat “çocuk, torun” (Kuk, s. 31).”

“**Kardeş:** 1. Aynı ana babadan doğmuş veya ana babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı. 2. Yaşça küçük olan kardeş. 3. Aralarında çok değer verilen ortak bir bağ bulunanlardan her biri. 4. Seslenme sözü olarak kullanılır (TS).

¹⁵ Ahladi, E. (1998). *Ödünçleme süreci ve dilbilimsel görünümleri: Türkçe ve Yunancada ödünçlemeler*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Ankara Üniversitesi (Akt., Karaağaç, 2008).

Yun. karadâşis, kardâşis, kardâsis “kardeş; arkadaşı, yakın arkadaşı; seslenme sözü” (Alp, s.12; Kuk, s. 43; Kak, s. 223; Geor, s. 42, 160, 262; Gia, s. 60).”

“**Kız:** 1. Dişi çocuk. 2. Cinsi ilişkide bulunmamış dişi, kız oğlan kız, erden, bakire. 3. Dişi cinsten birine daha yaşlı biri tarafından seslenirken kullanılır. 4. İskambil kâğıtlarında kız resimli kâğıt. 5. Dişi (TS).

Yun. kizlâragas “kızlar ağası” (Kak, s. 240).”

“**Kızan:** 1. Erkek çocuk. 2. Silahlı köy delikanlısı. 3. Çoluk çocuk (TS).

Yun. kizân “küçük çocuk” (Geor, s. 89, 202, 250)”

“**Kocakarı:** 1. Yaşlı kadın. 2. Anne (TS).

Yun. kocakarî “yaşlı kadın” (Gia, s. 73).”

“**Kopil:** 1. Arsız sokak çocuğu. 2. Piç (TS).

Yun. kopeli “şımarık küçük çocuk” (Alp, s. 17).”

“**Lala:** 1. Çocuğun bakım, eğitim ve öğretimiyle görevli kimse. 2. Padişahların vezirlerine seslenirken kullandıkları hitap sözü (TS).

Yun. lalá “büyük anne”; lalás “büyük baba; hakim” (Mik, s. 15; Meyer [Mey]¹⁶, 1891, s. 236; Kuk, s. 52; Kak, s. 261).”

“**Mahdum:** Erkek evlat, oğul (TS).

Yun. mahtúm “torun” (Geor, s. 177).”

“**Nine:** 1. Torunu olan kadın, büyük anne. 2. Yaşlı kadınlara seslenmek için kullanılır (TS).

Yun. nené, nánni “hala, teyze” (Mey, s. 297; Kuk, s. 71).”

“**Oğlan:** 1. Erkek çocuk. 2. Yetişkin erkek. 3. İskambil kâğıtlarında genç erkek resimli kâğıt, bacak, vale. 4. Cinsel bakımdan erkeklerin zevkine hizmet eden sapık erkek çocuk (TS). krş. oğul, ob, kop-, doğ-, oğ-, ov-, avk-, doğra, ovrak, uğur, çığır vb.

¹⁶ Meyer, G. (1891). *Etymologisches Wörterbuch der Albanesischen Sprache*, XIII + 526, Viyana (Akt., Karaağaç, 2008).

Yun. oġln, oġlni, oġlnis “yaramaz, kt çocuk” (Alp, s. 13; Kuk, s. 77).”

“**Valide:** Ana, anne (TS).

Yun. valid “anne; padişah anası” (Kuk, s. 21).”

“**Yavru:** 1. Yeni doġmuř hayvan veya insan. 2. Çocuk, evlat. 3. Bir Şeyin kuuġu. 4. Gzel, alımlı genç kız (TS), krş. ob, ovrak, obruk, oġ-, doġ-, doġra-, yıpra-, oġul, uşak, ufak vb.

Yun. yavr, yavrs, ġiavrs “yavru”; yavrm “yavrum, bebeġim” (Kuk, s. 24; Geor, s. 48, 56, 61, 62, 64; Gia, s. 38).”

“**Zade:** 1. Oġul, evlat. 2. Doġmuř (TS).

Yun. zads “evlat, çocuk” (Kuk, s. 34; Kak, s. 427).”

2. Evlilik Yoluyla Akrabalık Bildiren Szler

Evlilik yoluyla da akrabalık baġımın kurulduġu bilinmektedir. Buna gre çalışmada, *Trke Verintiler Szluġu*'nde yer alıp Yunancada kullanılan “Evlilik Yoluyla Akrabalık Bildiren” řu szler tespit edilmiştir:

“**Bacanak:** Karıları kardeş olan erkeklerden her biri (TS). krş. bala, baca, beşe ini vb.

Yun. bacankis “bacanak, kız kardeşlerin kocaları” (Alp, s. 4; Kuk, s. 64; Geor, s.167; Gia, s. 114).”

“**Bey:** 1. Gnmzde erkek adlarından sonra kullanılan saygı sz. 2. Erkek zel adları yerine kullanılır. 3. Eř, koca. 4. Zengin, ileri gelen kimse, bay, 5. İskambil kġıtlarından biri (TS). krş. beg, tigin, tike, ek, igin, iņi vb.

Yun. bis, bgis, bissa “bey, zengin, bolluk içinde yaşayan”; bika, beildika “beyce, beye yakışır biçimde”; beilki “bey ynetimi; bey ynetimindeki blge”; beilerbis, beilerbi “beyler beyi”; bezads, beyzads “beyzade” (Mik, s. 24; Alp, s. 7; Kuk, s. 65; Kak, s. 65; TMEN, s. 828; Geor, s. 136, 141, 183; Ahl, s. 63; Gia, s. 115).”

“Bula¹⁷: Yenge, amca veya dayı karısı (TS). Bakınız [bk.] abla; krş. ebe, eme, ög, aga 2, apa 2, aga bala vb.

Yun. búla “abla, büyük kız kardeş” (Mik, s. 32).”

“Damat: 1. Güveyi. 2. Padişah soyundan kız almış olan kimse (TS).

Yun. damátis “güveyi, damat” (Kuk, s. 73).”

“Efendi: 1. Eğitim görmüş kişi için özel adlardan sonra kullanılan unvan. 2. Günümüzde bey unvanından farklı olarak özel adlardan sonra kullanılan ikinci derecede bir unvan. 3. Buyruğu yürüten, sözü geçen kimse. 4. Koca. 5. Saygıdeğer, ince, çelebi. 6. Erkekler için seslenme sözü olarak kullanılır (TS).

Yun. eféndis “efendi, çelebi” (Geor, s. 207; Gia, s. 49).”

“Eş: 1. Birbirinin aynı olan veya birbirine çok benzeyen iki şeyden her biri, benzeri. 2. Karı kocadan her biri, hayat arkadaşı, refik, refika. 3. Birlikte yaşayan dişi ve erkek hayvandan her biri. 4. Kuma, ortak. 5. Arkadaş. 6. Etene, son, meşime. 7. ikişer kişilik gruplarla oynanan oyunlarda, ortak oynayan iki kişiden her birinin öbürüne göre durumu (TS). krş. tuş, düş, düşün-, koş, töle- vb.

Yun. éşin “Bir şeyin parçası, çiftin öteki parçası; arkadaş, yoldaş” (Geor, s. 236).”

“Hanım: 1. Kız ve kadına verilen unvan, bayan. 2. Karı, eş. 3. Kadının bütün iyi niteliklerini taşıyan. 4. Toplumsal durumu, varlığı iyi olan, hizmetinde bulunan kadın (TS). krş. kañ eme, han eme, han eçe vb.

Yun. hanúm, hanúmi, hanúmissa “hanım, soylu kadın”; hanúmkati “üst tabakadan olan kadın”; hanúm-buréki “bir tür hamur tatlısı” (Alp, s. 7; Kuk, s. 113; TMEN, s. 1163; Kak, s. 172; Gia, s. 182).”

“Kadın: 1. Dişi cinsten erişkin insan. 2. Evlenmiş kız. 3. “Bayan” anlamında kullanılan bir unvan. 4. Analık veya ev yönetimi bakımından gereken erdemleri olan. 5. Hizmetçi (TS). krş. hatun.

¹⁷ Türkçe Sözlükte “yenge” anlamı verilen “bula” sözünün Trakya ağızlarında “abla” anlamı ile kullanıldığı görülmektedir. Yunancada da tıpkı Trakya ağızlarında olduğu gibi söz “abla” anlamındadır. (“bula” sözünün Trakya ağızlarındaki kullanımı için bk. (Özden, 2017, s. 266).

Yun. kadın, kadına “bayan, hanıfendi, ev hanımı” (Kuk, s. 41; Geor, s. 18, 46).”

“**Karı:** 1. Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, refika, zevce. 2. Kadın. 3. Yaşlı, ihtiyar, çok yaşlı kimse (Tatar Tilinin Anlatmalı Sözlüğü [TTAS]¹⁸, TS).

Yun. karú “kadın; sevgili” (Gia, s. 60).”

“**Koca:** 1. Büyük, geniş. 2. Kocaman, iri. 3. Yaşlı, ihtiyar. 4. Büyük, ulu. 5. Yüksek (TS).

Yun. kocás, koskocás “büyük, iri; yaşlı” (Kuk, s. 50; Geor, s. 153, 179; Gia, s. 73).”

3. Üveylik Bildiren Akrabalık Sözcükleri

Üvey sözcü Türkçe Sözlük'te “Yalnız yasaca akraba sayılan, aralarında kan bağı bulunmayan, öz olmayan” şeklinde tanımlanmaktadır. (Güncel Türkçe Sözlük, 2024) *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nde olup Yunancada kullanılan “Üveylik Bildiren Akrabalık Sözcükleri” başlığı altında incelenebilecek bir örnek tespit edilmiştir.

“**Besleme:** 1. Beslemek işi. 2. Evlatlık olarak alınarak ev işlerinde çalıştırılan kız, belsek. 3. Herhangi bir kuruluşu, onun maddi yardımları dolayısıyla körü körüne destekleyen (TS).

Yun. beslemés, peslemés “evlatlık, üvey evlat” (Kuk, s. 67; Geor, s. 41, 244; Gia, s. 117).”

4. Akrabalıkla İlgili Diğer Sözcükler

Kan veya evlilik yoluyla bir akrabalık bildirmese de akrabalıkla ilgili değerlendirilebilecek bazı sözcükler de *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nde bulunmakta olup Yunancada geçen şu sözcükler tespit edilmiştir.

“**Âşık:** 1. Bir kimseye veya bir şeye karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan, vurgun, tutkun kimse. 2. Halk içinde yetişen, deyişlerini sazla söyleyen, sözlü şiir geleneğine bağlı halk şairi. 3. Sevişen bir çiftten kadına oranla genellikle erkeğe verilen ad. 4. Dalgın, kalender kimse. 5. Ahbap, arkadaş gibi bir seslenme (TS).

¹⁸ Tatar Tilinin Anlatmalı Sözlüğü (1979-1981). Tatarstan Kitap Neşriyatı, (Akt., Karaağaç, 2008).

Yun. asíkis, asíkios “seven, sevgili; genç, yiğit; delikanlı”; asíkikos “arkadas, dost”; áşkolsun “aşk olsun!” (Alp, s. 4; Kuk, s. 19; Geor, s. 200, 236, 248, 252; Gia, s. 26; Ahl, s. 87)”

“**Hısım**: 1. Soyca veya evlilik sonucu aralarında bağ bulunanlardan her biri, akraba. 2. Dede ve nineleri bir olanlardan her biri (TS).

Yun. hısım “akraba, yakın” (Geor, s. 7).”

“**Bekâr**: 1. Evlenmemiş kimse. 2. Evli olduğu hâlde ailesinden ayrı, yalnız yaşayan kimse (TS).

Yun. bekiáris, bekiárisa, bekaárikos “bekâr”; bekiáriliki “bekârlık” (Mik, s. 24; Mey, s. 34; Alp, s. 6; Kuk, s. 65; Geor, s. 78; Ahl, s. 62).”

“**Kapatma**: 1. Kapatmak işi. 2. Bir erkekle nikâhsız yaşayan kadın, kapama, metres. 3. Yolsuz olarak değerinden aşağı elde edilmiş mal. 4. Basketbolda, elinde top olmayan bir oyuncunun pas almasına veya ilerlemesine engel olma (TS). krş. kapa-, yap-, abı- vb.

Yun. kapatumá “metres, sevgili” (Kuk, s. 42; Geor, s. 151).”

“**Kocabaş**: 1. İspinozgillerden, 18 cm uzunluğunda, sırtı kahverengi, karnı pembe bir kuş türü, flurcun. 2. Eti, sütü ve derisinden yararlanılan sığır, manda vb. hayvanların genel adı, büyükbaş. 3. Doğu Anadolu’da, yol ve tarla kenarlarında yetişen, 30-150 cm yükseklikte, iki yıllık otsu bir bitki. 4. Pancar, şeker pancarı (TS).

Yun. kocábasis “ağa; zorba adam, otoriter”; kocapaslíkkin “zorbalık” (Kuk, s. 50; Geor, s. 166, 224; Ahl, s. 75; Gia, s. 73).”

“**Komşu**: 1. Konakları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad. 2. Sınır ortaklığı bulunan, mücavir (TS). krş. kon, kom, konak, kon- vb.

Yun. komsú, komsí, konşús, komçides, komuşus, ğomuşús “komsu”; komsulúki “komsuluk” (Mik, s. 98; Kuk, s. 49; Geor, s. 59, 61, 63, 189).”

“**Taya**: esk. Dadı (TS).

Yun. taĝiá “besleyici anne, sütana” (Gia, s. 171).”

“**Yavuklu**: 1. Sözlü, nişanlı. 2. Sevgili (TS). krş. yak-, yagu-, yakın vb.

Yun. yavuklú, ğiavuklús “sevgili” (Kuk, s. 24; Geor, s. 50; Ahl, s. 87; Gia, s. 38).”

Türkçe Verintiler Sözlüğü'ne Göre Yunancadaki Türkçe Akrabalık Adlarındaki Gramerlik Verintiler

Yunancada yer alan Türkçe akrabalık adları verintilerinde dikkat çeken bir diğer özellik de verintilerin sadece “Sözlük Verintileri” olmadığı “Gramerlik Verinti”lerin de olduğu görülmektedir. Genellikle aynı dil ailesi içerisinde yer alan akraba diller arasında görülen “Gramerlik Alıntı” ve “Verintiler”in, Türkçe ve Yunanca gibi farklı dil ailelerinden olan iki dilde görülmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu durumu iki toplumun dolayısıyla toplumların dillerinin yakın ilişkide olmasının bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür. *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'ndeki akrabalık adlarında yer alan “Gramerlik Verintileri”, “Yapımlık Verintiler” ve “Çekimlik Verintiler” şeklinde iki ana başlıkta incelemek mümkündür¹⁹:

1. Yapımlık Verintiler

1.1. -lık/-lik/-luk/-lük İsimden İsim Yapım Eki

Türkçenin kavram eki olan “-lık/-lik/-luk/-lük” İsimden İsim Yapım Eki Yunancada da aynı fonksiyon ile çeşitli dal biçimiyle *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nde geçen akrabalık adlarında kullanılmaktadır.

“Komşu” sözü, komsulúki “komsuluk” şeklinde de Yunancada yer almıştır. (Yun. komsú, komsí, konşús, komçides, komuşus, ğomuşús “komsu”; komsulúki “komsuluk” (Mik, s. 98; Kuk, s. 49; Geor, s. 59, 61, 63, 189).)

Benzer kullanım “ağa” kelimesinde de vardır: Yun. agalık “ağalık”, ağallıkkın “ağalık; zenginlik” . (Yun. agás “ağa, toprak sahibi”; agalık, ağallıkkın “ağalık; zenginlik”; bas ağas “birinci ağa, baş ağa” (Mik, s. 6; Alp, s.3; Kuk, s. 80; TMEN, s. 22; Kak, s. 29; Geor, s. 209; Gia, s. 10).

¹⁹ Günay Karaağaç, *Türkçe Verintiler Sözlüğü*'nün girişinde Yunancadaki Türkçe Unsurları “Sözlük Alıntıları” ve “Gramerlik Alıntılar” başlıkları altında ele almakta, “Gramerlik Alıntıları” da “Yapımlık Alıntılar” ve “Çekimlik Alıntılar” olarak iki alt başlıkta incelemiştir (Karaağaç, 2008, s. LXIV-LXVI).

“Dayı” sözünün dailiki, dailikia “kabadayılık” kullanımı bulunmaktadır. (Yun. daís, taís “dayı, kabadayı, kavgacı”; dailiki, dailikia “kabadayılık” (Kuk, s. 73; Ahl, s. 66; Gia, s. 157).

“Bekâr” sözünün de bekiáriliki “bekârlık” örneğinde aynı eki aldığı görülmektedir. (Yun. bekiáris, bekiárisa, bekiárikos “bekâr”; bekiáriliki “bekârlık” (Mik, s. 24; Mey, s. 34; Alp, s. 6; Kuk, s. 65; Geor, s. 78; Ahl, s. 62).

Bir hayvan ve bitki adı olan “kocabaş”, Yunancada “ağa, zorba adam” anlamlarında kullanılmış olup kelimenin yapım eki almış şekli de kocapaslíkkín “zorbalık” söz varlığında yer almıştır. (Yun. kocábasis “ağa, zorba adam, otoriter”; kocapaslíkkín “zorbalık” (Kuk, s. 50; Geor, s. 166, 224; Ahl, s. 75; Gia, s. 73).

1.2.-lı/-li/-lu/-lü İsimden İsim Yapım Eki

Türkçenin bir başka İsimden İsim Yapım Eki olan “-lı/-li/-lu/-lü” sıfat eki de Yunancada aynı fonksiyon ile ve çeşitli dal biçimleriyle *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’nde geçen akrabalık adlarında kullanılmaktadır.

“Yavuklu” sözünün yavuklú, ğiavuklús “sevgili” kullanımı sözlükte yer almaktadır. (Yun. yavuklú, ğiavuklús “sevgili” (Kuk, s. 24; Geor, s. 50; Ahl, s. 87; Gia, s. 38).

2. Çekimlik Verintiler

Türkçenin bazı çekim eklerinin de Yunancaya geçen akrabalık adlarında kullanıldığı görülmektedir.

2.1. -dan/-den/-tan/-ten Ayrılma Hâl eki

Türkçede isimlere gelen hâl eklerinden olan Ayrılma Hâl Eki, Yunancaya geçen akrabalık adlarında kullanılmıştır.

“Ana” sözünün Yunanca söz varlığı içinde olan anadan, anantán babantán “eskiden, çok eskiden, senelerden beri” kullanımında Türkçe Ayrılma Hâl Eki yer almaktadır.

Yun. ayná, anyá, nené “anne”; anadan, anantán babantán “eskiden, çok eskiden, senelerden beri” (Kuk, s. 18, 71; Geor, s. 143; Ahl, s. 61).

2.2. Teklik 1. Şahıs İyelik Eki

Türkçe isim çekim eklerinden bir diğeri İyelik Ekleridir. Türkçenin Teklik 1. Şahıs İyelik Eki olan “-m” ekinin “yavru” sözüne eklenmiş hali, Yunancada da “yavrúm “yavrum, bebeğim” olarak aynı şekil ve aynı fonksiyon ile kullanılmıştır. (Yun. yavrú, yavrís, ğiavris “yavru”; yavrúm “yavrum, bebeğim” (Kuk, s. 24; Geor, s. 48, 56, 61, 62, 64; Gia, s. 38).

Sonuç

Tarihî süreç içerisinde çeşitli sebeplerle kurulan ilişkilerin ve coğrafi olarak yakınlığın doğal bir sonucu olarak Türkçeye ait olan pek çok söz varlığı, farklı dillerin söz varlığında verinti olarak karşımıza çıkmaktadır. Prof. Dr. Günay Karaağaç tarafından 2008 yılında hazırlanan *Türkçe Verintiler Sözlüğü*, Türkçenin komşuları ile olan dil alışverişinin sadece alıntı sözlerden ibaret olmadığını, Türkçenin başka dillere verdiği söz varlığının da bulunduğunu kapsamlı şekilde ortaya koyan önemli bir çalışmadır.

Dillerin söz varlığı, kullanım sıklığı bakımından incelendiğinde zamirlerden sonra kullanım sıklığı en yüksek olan sözler akrabalık adlarıdır. Türkçe, akrabalık adları bakımından oldukça zengin bir dildir.

İçerisinde Yunancaya verilen 2.644 söz bulunan *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’nde Türkçe, bu sözlerin %60’ında “Köken Dil”, %40’ında “Aracı Dil” konumundadır. Çalışmada, 2.644 söz varlığı içerisinde yer alan otuz dokuz akrabalık adı tespit edilmiş olup bu söz varlığı “Kan Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözler”, “Evlilik Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözler”, “Üveylik Bildiren Akrabalık Sözleri”, “Akrabalıkla İlgili Diğer Sözler” başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Verinti sayısının en çok olduğu başlık “Kan Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözler” olup bu başlık altında şu yirmi söz tespit edilmiştir: “Abla, ağa, ana, çocuk, dadı, dayı, dede, evlat, kardeş, kız, kızan, kocakarı, kopil, lala, mahdum, nine, oğlan, valide, yavru, zade”. “Evlilik Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözler” başlığı altında “Bacanak, bey, bula, damat, efendi, eş, hanım, kadın, karı koca” gibi toplam on verinti yer almıştır. “Üveylik Bildiren Akrabalık Sözleri” başlığı altında sadece “Besleme” sözü bulunmaktadır. “Akrabalıkla İlgili Diğer Sözler” başlığı altında da “Âşık, hısım, bekâr, kapatma, kocabaş, komşu, taya, yavuklu” gibi toplam sekiz söz varlığı tespit

edilmiştir. Özellikle “Kan Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözler” ile ilgili verintilerdeki yoğunluk ve çeşitlilik dikkat çekmektedir.

Türkçe ve Yunanca arasındaki verintilerde dikkat çeken bir diğer özellik de verintilerin sadece “Sözlük Verintileri” olmadığı “Gramerlik Verintiler”in de olduğu tespit edilmiştir. “Gramerlik Verintiler”, çalışmada “Yapımlık Verintiler” ve “Çekimlik Verintiler” şeklinde iki ana başlıkta incelenmiştir.

“Yapımlık Verintiler” olarak ilgili sözlükteki akrabalık adlarında Türkçenin İsimden İsim Yapım Ekleri olan “-lık/-lik/-luk/-lük” ve “-lı/-li/-lu/-lü” eklerinin olduğu kullanımlar bulunmaktadır. “-lık/-lik/-luk/-lük” İsimden İsim Yapım Eki, Yun. komsulúki “komşuluk”, aǵalık “aǵalık”, aǵallıkkın “aǵalık; zenginlik”, dailiki, dailikia “kabadayılık”, bekiáriliki “bekârlık”, kocapaslıkkın “zorbalık” gibi sözlükteki yedi sözde karşımıza çıkmaktadır. “-lı/-li/-lu/-lü” İsimden İsim Yapım Eki ise sadece yavuklú, ğıavuklús “sevgili” sözünde görülmektedir. Çalışmanın sonucunda, Yunancaya Türkçeden geçen ve *Türkçe Verintiler Sözlüğü*’nde yer alan akrabalık adlarında kullanım sıklığı en fazla olan “Yapımlık Verinti”nin Türkçenin İsimden İsim Yapım Ekleri olan “-lık/-lik/-luk/-lük” eki olduğu tespit edilmiştir.

Sözlükte “Çekimlik Verintiler” başlığı altında iki ek tespit edilmiş olup bunlar “-dan/-den/-tan/-ten” Ayrılma Hâl Eki (anadan, anantán babantán “eskiden, çok eskiden, senelerden beri”) ve “-m” Teklik 1. Şahıs İyelik Ekidir (“yavrúm “yavrum, bebeğim”).

Genellikle aynı dil ailesi içerisinde yer alan akraba diller arasında görülen “Gramerlik Alıntı” ve “Verinti”lerin Türkçe ve Yunanca gibi farklı dil ailelerinden olan iki dilde görülmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu durumu iki toplumun dolayısıyla toplumların dillerinin yakın ilişkide olmasının bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür.

Türklerin ve Yunanlıların tarihî süreç içerisinde sosyokültürel olarak da birbirlerinden etkilendikleri, Türklerde çok önemli olan akrabalık ilişkilerinin Yunan toplumunda da önemli olduğu çalışmada “verinti” olarak ortaya konulan akrabalık adları üzerinden izlenebilmektedir.

Türkçe Verintiler Sözlüğü’nde yer alan zengin söz varlığının farklı çalışmalarda değişik bakış açıları ile incelenmesi Türkçenin sadece “alan” değil aynı

TÜRKÇE VERİNTİLER SÖZLÜĞÜ'NE GÖRE
YUNANCADAKİ TÜRKÇE AKRABALIK ADLARI

zamanda “veren” bir dil olduğunu ortaya koyacağı gibi, hangi bilgilerin hangi dillere verildiğinin ortaya konması bakımından faydalı olacaktır.

Çalışmada tespit edilen akrabalık adlarını ve yapılan tasnifi şu şekilde tablolaştırmak mümkündür:

Tablo 1

Türkçe Verintiler Sözlüğü'ne Göre Yunanadaki Türkçe Akrabalık Adları ve Tasnifi

TÜRKÇE VERİNTİLER SÖZLÜĞÜ'NE GÖRE YUNANCADAKİ TÜRKÇE AKRABALIK ADLARI		
Sözlük Verintileri	Kan Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözcükler (20)	Abla, ağa, ana, çocuk, dadı, dayı, dede, evlat, kardeş, kız, kızan, kocakarı, kopil, lala, mahdum, nine, oğlan, valide, yavru, zade
	Evlilik Yoluyla Akrabalık Bildiren Sözcükler (10)	Bacanak, bey, bula, damat, efendi, eş, hanım, kadın, karı koca
	Üveylilik Bildiren Akrabalık Sözcükleri (1)	Besleme
	Akrabalıkla İlgili Diğer Sözcükler (8)	Âşık, hısım, bekâr, kapatma, kocabaş, komşu, taya, yavuklu
		Komsulúki “komşuluk”, agalık “ağalık”, ağallıkkın “ağalık;

Gramerlik Verintiler	Yapımlık Verintiler	-lık/-lik/-luk/-lük İsimden İsim Yapım Eki (7)	zenginlik”, dailiki, dailikia “kabadayılık”, bekiáriliki “bekârlık”, kocapaslíkkín “zorbalık”
		-lı/-lí/-lu/-lü İsimden İsim Yapım Eki (1)	Yavuklú, ğıavuklús “sevgili”
	Çekimlik Verintiler	-dan/-den/-tan/ten (Ayrılma Hâl Eki) (1)	Anadan, anantán babantán “eskiden, çok eskiden, senelerden beri”
		“-m” Teklik 1. Şahıs İyelik Eki (1)	Yavrúm “yavrum, bebeğim”

Etik Beyan

Çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen tüm kurallara uyulduğu beyan edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın etik kurul izni gerektirmeyen araştırmalardan olduğu beyan edilmiştir.

Çıkar Çatışması ve Finansal Katkı Beyanı

Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması ve finansal katkı beyan edilmemiştir.

Kaynakça

- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim* (Cilt I, II, III). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bayraktar, F. S., ve Dağdeviren, A. (2015). Türkçeden Bulgarcaya geçen sözcüklerdeki anlam değişimleri üzerine bir deneme. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 1-18.
- Çakmak, C. (2011). Türkçe ve İngilizcedeki bazı akrabalık adlarının karşılaştırılması üzerine bir deneme. *Bilkent Üniversitesi VI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri* (s. 178-192). Uzerler Matbaacılık.
- Emiroğlu, S. (2012). Türkçe sözlükteki akrabalık adlarının tasnifi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 1691-1710. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3872>
- Gülensoy, T. (1974). Altay dillerinde akrabalık adları üzerine notlar. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 21-22, 283-318.
- Güncel Türkçe Sözlük*. (2024). 13 Kasım 2024 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Karaağaç, G. (2008). *Türkçe verintiler sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013a). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, G. (2013b). *Anlam bilimi ve iletişim*. Kesit Yayınları.
- Özden, M. (2017). Trakya ağızlarında bulunan akrabalık adları üzerine bir tasnif çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi (The Journal of Social Science)*, 10, 260-281. [10.16990/SOBIDER.3397](https://doi.org/10.16990/SOBIDER.3397)
- Öztekten, Ö. (2022). Günay Karaağaç'ın Türkçe Verintiler Sözlüğü hakkında. *Prof. Dr. Günay Karaağaç Anısına Etimoloji Çalıştayı, Bildiriler* (s. 110-117). Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Yayınları: 1.
- Soydan, S. ve Battal, İ. (2019). Türkçe Verintiler Sözlüğü'nde baklagiller, kuru yemişler, baharatlar ve diğer bitki isimleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 9(2), 321-340.
- Tülücü, S. (2010). "Türk dillerinde akrabalık adları" isimli kitap üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 61-65.